

RS AU § 290 Remiss. En modell för svensk försörjningsberedskap (SOU 2023:50)

Ärendenummer: RS 2023/1833

Arbetsutskottets beslut

- Ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande
-

Sammanfattning

Bakgrund

2021 beslutade regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå en funktion med ansvar för nationell samordning av försörjningsberedskapen.

I uppdraget ingick också att utreda principer och former för finansiering av samhällets försörjningsberedskap.

Förslaget ska bidra till att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning av varor och tjänster vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Utredningen använder följande definition av försörjningsberedskap: ”Den verksamhet som syftar till att i kris och krig upprätthålla den försörjning av varor och tjänster som är nödvändig för befolkningens överlevnad, att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och för att bidra till det militära försvarets förmåga.”(Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB: ”Civilt försvar mot 2030- ett totalförsvar i balans”).

Utredningen har sin bakgrund i ett försämrat säkerhetspolitiskt läge i Sveriges närområde, vilket föranlett en återuppbyggnad av det civila försvaret.

Försörjningsberedskapen omfattar statlig, kommunal och privat verksamhet och är aktuell vid störningar som leder till brist på varor och tjänster eller brist på personell arbetskraft.

Utredningen

Utredningen avser varor och tjänster inom civilt försvar. Det civila försvaret omfattar hela samhället och utgörs av den samlade motståndskraften vid krigsfara och krig och är det arbete som genomförs av myndigheter, kommuner, regioner, privata företag samt frivilliga organisationer.

I all väsentlighet framgår följande av utredningen:

Utredningen föreslår att ansvaret för den nationella samordningen ges till MSB. En av huvuduppgifterna för MSB blir att ta fram en nationell försörjningsanalys avseende Sveriges samlade behov av, och tillgång till, försörjningsviktiga varor och tjänster. MSB ska tillhandahålla en kontaktpunkt dit företag kan vända sig för att få information och vägledning vid fredstida kriser eller vid höjd beredskap.

MSB ska enligt förslaget upprätthålla statliga beredskapslager för lagring av försörjningsviktiga varor som inte omfattas av någon annan myndighets ansvarsområde. Förslaget innebär att MSB ska utföra beredskapslagring på uppdrag av andra statliga myndigheter mot en avgift. I de fall beredskapslagring sker i regi av en annan myndighet än MSB, ska myndigheten lämna stöd till dessa myndigheter, exempelvis genom att bistå med kunskap och information kring beredskapslagring.

Utredningen föreslår att samtliga beredskapsmyndigheter, med undantag för Säkerhetspolisen, blir så kallade totalförsvarsmyndigheter. Det är sextio myndigheter med särskild betydelse för samhällets civila beredskap. De ska ha god förmåga att motstå hot och risker, förebygga sårbarheter, hantera fredstida krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap.

Bedömning

Gotlands ö-läge innebär ett stort beroende av färje- och flygförbindelser för att kunna säkra Region Gotlands försörjningsberedskap. Gotland är därmed sårbart kopplat till störningar i distributionskedjor eller vid stopp i trafiken till fastlandet. Med hänsyn till Gotlands utsatta och samtidigt militärstrategiska läge, behöver robusthet och säkerhet prioriteras.

Region Gotland ser därmed positivt på arbetet med en modell för svensk försörjningsberedskap och ser det som ett steg i rätt riktning för att öka den civila beredskapen och totalförsvaret. Region Gotland ställer sig positiva till förslaget i sin helhet. Samtidigt vill Region Gotland framhålla att förslaget som utredningen presenterat ger upphov till ett antal frågor.

Bedömning

Gotlands ö-läge innebär ett stort beroende av färje- och flygförbindelser för att kunna säkra Region Gotlands försörjningsberedskap. Gotland är därmed sårbart kopplat till störningar i distributionskedjor eller vid stopp i trafiken till fastlandet. Med hänsyn till Gotlands utsatta och samtidigt militärstrategiska läge, behöver robusthet och säkerhet prioriteras.

Region Gotland ser därmed positivt på arbetet med nationell samordning av försörjningsberedskapen och ser det som ett steg i rätt riktning för att öka den civila beredskapen och totalförsvaret. Region Gotland ställer sig positiva till förslaget i sin helhet, synpunkter redovisas nedan med angivna kapitel och stycken från utredningen.

1.2 Förslag till ändring i lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder, inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

Region Gotland anser att lagen redan idag medger att uppgifter kan lämnas till Länsstyrelsen på begäran, en ändring i lagen är därmed inte nödvändig. Region Gotland föreslår istället att i de föreskrifter som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska ta fram för nationell samordning, ingår vilka uppgifter som ska lämnas och i vilken omfattning.

9.3.1 Arbetet bör ske inom den nya beredskapsstrukturen

Region Gotland stödjer utredningens förslag att arbetet sker inom beredskapssektorerna, exempelvis att Socialstyrelsen i egenskap av beredskapssektor, blir ansvarig för att upprätta försörjningsanalys för området hälsa, vård och omsorg.

9.3.2 Ett effektivt arbete kräver regelbunden återkoppling

Region Gotland vill understryka vikten av återkoppling till kommuner och regioner. Återkoppling bör vara en integrerad del i arbetet, för att arbetet i sig ska bli av utvecklande karaktär och hållbar på lång sikt. Vid nya krav på rapportering uppåt i kedjan enligt förslag från utredningen, ökar behovet av återkoppling ytterligare för att Region Gotland ska få förståelse för helheten. Det finns ett stort värde av att kontinuerligt veta vilket resultat rapporteringen bidrar till.

9.5 Behovsanalyser bör hållas isär från risk- och sårbarhetsbedömningar, men arbetsprocesserna kan sannolikt integreras.

Region Gotland ser en risk i att behovsanalyser och risk- och sårbarhetsanalyser rapporteras separat istället för integrerat. Detta då antalet rapporteringar från Region Gotland till statliga myndigheter i och med utredningens förslag kommer att öka. Region Gotland ser även en risk att förslaget innebär att likvärdiga frågor behöver ställas från den samordnade funktionen på regionen till verksamheterna inom regionen och även till näringslivet. Det är ur resurssynvinkel önskvärt att all rapportering, såväl från Region Gotland till myndigheter som inom Region Gotland blir så effektiv som möjlig.

10. Information från näringslivet

Det kan bli svårt att få den information som behövs från näringsidkare, informationsinsamlingen är resurskrävande även för dem. Näringsidkarna behöver få information om vad de ska rapportera, vidare krävs resurser för att den information som efterfrågas sammanställs och rapporteras in. Risk finns att all information inte kan sammanställas eller lämnas till Region Gotland. Detta medför i så fall att informationsunderlaget blir undermåligt.

Det behöver också beaktas att den verksamhet som en näringsidkare bedriver kan vara säkerhetskänslig. Om så är fallet finns ett behov av att informationen kan skickas på ett säkert sätt. Vidare att myndigheterna kan lagra och hantera näringslivets uppgifter på ett säkert sätt.

13. Beredskapslagring

Förslaget om beredskapslagring innebär kostnader för upprättande och löpande handhavande för beredskapslager. Lager måste byggas upp från start efter många års nedmontering. I vilken omfattning som beredskapslager behöver byggas upp är inte klart, därmed är det svårt att veta vilka kostnader detta innebär för Region Gotland.

14.6 MSB får ansvaret för den nationella samordningen.

Region Gotland stödjer utredningens förslag att MSB får det övergripande ansvaret för den nationella samordningen av försörjningsberedskapen. MSB:s ansvarsområde omfattar redan idag samhällsskydd och beredskap. Det är då naturligt att de även samordnar och ansvarar för försörjningsberedskapen.

Region Gotland vill att det säkerställs en tillräcklig andel representanter från kommuner och regioner i MBS:s styrelse. Styrelsen är den nya ledningsformen för myndigheten, enligt utredningens förslag.

15.6 Upphandlingsmyndigheten

Region Gotland stödjer utredningens förslag att Upphandlingsmyndigheten ska agera stöd för kommuner och regioner vid upphandling och avtalsskrivning, kopplat till krisberedskap och totalförvar. Ytterligare samordning skulle effektivisera inköpsarbetet nationellt. Upphandlingsmyndigheten kan bidra till hur upphandlande verksamheter ska kunna överblicka leveranskedjorna och minska sårbarhet.

16.3.4 Finansieringsprinciper

Det är positivt att staten, enligt utredningen, ska ha huvudansvaret för finansieringen av den nationella försörjningsberedskapen. Samtidigt ska den kommunala finansieringsprincipen gälla. Region Gotland ser det av vikt att ansvaret för kostnaderna fördelas helt tydligt.

Region Gotland ser en risk att riktade statsbidrag enligt utredningens förslag blir kortsiktiga lösningar. Då arbetet med att etablera en svensk modell för försörjningsberedskap är ett långsiktigt arbete, behöver det utredas ytterligare hur kommuner och regioner ska få de ekonomiska förutsättningarna som krävs för att bygga upp och upprätthålla försörjningsberedskapen på lång sikt. Region Gotland vill poängtera vikten av långsiktighet och hållbarhet. Om kommuner och regioner exempelvis ska kunna lämna den information som krävs för att Länsstyrelserna ska kunna göra sina behovsanalyser, krävs det att

kommuner och regioner får förutsättningar för detta. Det kommer krävas tid, personalresurser och kompetens för att utföra detta arbete, vilket kräver rätta förutsättningar utifrån ett ekonomiskt perspektiv.

Region Gotland anser att utredningen inte i tillräcklig utsträckning utreder och tydliggör kommuners och regioners roll i arbetet med nationell försörjningsberedskap. Det är därmed svårt att ta ställning till resursbehov och finansiering.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/rättsligt perspektiv- inte aktuellt
2. Ekonomiskt perspektiv

Det kommer råda en informationsskyldighet för kommuner och regioner att rapportera efterfrågad information till Länsstyrelsen. Vilken typ av information och hur omfattande det kommer vara är ännu oklart. Upprättandet och löpande handhavande av beredskapslager kommer också innebära kostnader för personal och lokaler.

- 3 Barnperspektiv- inte aktuellt
- 4 Jämställdhetsperspektiv- inte aktuellt
- 5 Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att förslaget kan få konsekvenser beroende på geografiskt läge när det gäller beredskapslagring. Beredskapslager kan komma att placeras på landsbygden om det bedöms vara lämpligt.

- 6.. Klimat och miljöperspektiv- inte aktuellt

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Nanna Sörling, enhetschef och Camilla Alvesborg, strateg, regionstyrelseförvaltningen.

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår att regionstyrelseförvaltningen till regionstyrelsens sammanträden den 13 december 2023 gör justeringar i underlaget utifrån de synpunkter som arbetsutskottet lämnat.

Regionstyrelsens arbetsutskott föreslår att ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget yttrande. Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Remiss ”En modell för svensk försörjningsberedskap” (SOU 2023:50) inkom
2023-09-22

Förslag till yttrande till Försvarsdepartementet

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse daterad 2023-11-16